

طراحی عملیات مکانیکی آبخیزداری، مطالعه موردی حوزه رودخانه کن - زیرحوزه کشار

امین نعیم آبادی^۱، سلمان حنیفی^۲، محمدرضا عطرچیان^۳

۱ و ۲ - کارشناس ارشد مکانیک خاک و پی، زنجان - اعتمادیه - دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان

۳ - عضو هیئت علمی و مدیر گروه کارشناسی ارشد مکانیک خاک و پی، زنجان - دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان

:

Amin@Naeimabadi.Ir

خلاصه

یکی از روشهای اصلی حفاظت از خاک، جلوگیری از فرسایش خاک، تثبیت آبراهه ها و کنترل و مهار سیلاب مخرب جریانهای سیلابی می باشد. از آنجائیکه در طول نیم قرن اخیر سیمای آبخیزهای کشور خصوصاً در نزدیکی شهرهای بزرگ همواره دستخوش تحولات وسیعی بوده و این دگرگونی ها به طور مستمر در تمامی ابعاد اعم از اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی صورت گرفته و با افزایش تراکم جمعیت انسانی و دامی نیز توأم بوده است تا آنجا که هم اکنون در اغلب حوزه های آبخیز حدود سه برابر ظرفیت حوزه چرای مفرط انجام می گیرد و تقریباً بیشتر تخریبات نتیجه این امر است. این استفاده بیش از حد از منابع طبیعی پیامدهایی هر چند قابل پیش بینی اما غیر قابل کنترل به همراه داشته تا آنجائیکه رسوب بعضی از حوزه های آبخیز کشور که در انتهای آنها دریاچه یا سدی احداث شده به طور متوسط به ۸ تن در هکتار رسیده که از این بابت سالانه چیزی حدود ۲۰۰ میلیون متر مکعب از خاک حاصلخیز حوزه های آبخیز وارد این دریاچه ها و یا سدها می شود. این فرسایش و تولید رسوب عمر مفید این دریاچه و یا سدهای کشور را تا حد ۴۰٪ تقلیل داده است. جهت جلوگیری از این وضعیت لازم است برنامه ریزی اصولی در حوزه های آبخیز تدوین و به اجرا درآید. در این تحقیقات به مطالعه موردی حوزه آبخیز کن و به طبع آن تأثیر عدم اجرای آبخیزداری مناسب بر روی پروژه های بزرگ شهرداری تهران از جمله پروژه در حال ساخت دریاچه چیتگر می پردازیم.

کلمات کلیدی: آبخیزداری، رودخانه کن، کشار، فرسایش خاک

۱. مقدمه:

یکی از روشهای اصلی حفاظت از آب و خاک، جلوگیری از فرسایش خاک و تثبیت آبراهه ها کنترل و مهار سیلاب مخرب و جریانهای سیلابی می باشد. از آنجائیکه در طول نیم قرن اخیر سیمای آبخیزهای کشور خصوصاً در نزدیکی شهرهای بزرگ همواره دستخوش تحولات وسیعی بوده و این دگرگونی ها به طور مستمر در تمامی ابعاد اعم از اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی صورت گرفته و با افزایش تراکم جمعیت انسانی و دامی نیز توأم بوده است تا آنجا که هم اکنون در اغلب حوزه های آبخیز حدود سه برابر ظرفیت حوزه چرای مفرط انجام می گیرد تقریباً بیشتر تخریبات نتیجه این امر است. این استفاده بیش از حد از منابع طبیعی پیامدهایی هر چند قابل پیش بینی اما غیر قابل کنترل به همراه داشته تا آنجائیکه رسوبی بعضی از حوزه های آبخیز کشور که در انتهای آنها دریاچه یا سدی احداث شده به طور متوسط به ۸ تن در هکتار رسیده که از این بابت سالانه چیزی حدود ۲۰۰ میلیون متر مکعب از خاک حاصلخیز حوزه های آبخیز وارد این دریاچه ها و یا سدها می شود و این فرسایش و تولید رسوب عمر مفید این دریاچه و یا سدهای کشور را تا حد ۴۰٪ تقلیل داده است. جهت جلوگیری از این وضعیت اسفبار که بر این آب و خاک تحمیل گردیده، لازم است برنامه ریزی اصولی در حوزه های آبخیز تدوین و به اجرا درآید. یکی از این برنامه ریزی های قابل اطمینان تثبیت آبراهه های داخل حوزه می باشد به طوریکه جریانهای سیلابی بتواند خاک کف و دیواره های آبراهه را کنده و با خود به درون دریاچه ها و یا سدهای احداثی انتقال دهد. به دلایل بالا گزارشی تحت عنوان برنامه ریزی عملیات مکانیکی واحدهای فرعی مربوط به حوزه آبخیز رودخانه کن در محدوده سیاسی استان تهران مربوط به شهرستان کن پیشنهاد می شود.